

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 4.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

reciti
Budapest • 2015

Készült az OTKA 104758. sz. pályázat támogatásával
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja • www.reciti.hu
Borítóterv, tördelés, korrektúra: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötetészet: Kódex Könyvgyártó Kft.

„Hunnia térje felett veszedelmes fellegek álnak”

Dudok Pál kéziratos versgyűjteménye a reformkor elejéről

Az ELTE BTK Toldy Ferenc Könyvtárának¹ 1992-es könyvtári revíziója során raktári többletként bukkant fel az alább ismertető kéziratos gyűjtemény.² Hogy mi módon került a rezerv állományba, ma már senki sem emlékszik rá. Korábbi tulajdonosai közül csak egy biztos, a szegedi egyetem Magyar Történeti Intézetének Könyvtára, amelynek leltár- és körbélyegző-lenyomata egyaránt megtalálható a címlap számozatlan hátoldalán.³ A körbélyegzőben a Kossuth-címer látható, ami az 1945 utáni néhány évben, illetve rövid ideig 1956 után volt használatban. Az első időpont tűnik valószínűbbnek, amikor az egyetem már nem viselte Ferenc József nevét, de még használták a régi, némiképp módosított rajzú és szövegű tulajdon-, illetve leltárbélyegzőt. A 84 számozott oldallal és tartalommal ellátott, 7–10. lapján hiányos füzetecske feltételezhetően valamilyen magángyűjteményből származott közintézményi megőrzésbe, de az is elképzelhető, hogy a kolozsvári egyetem átköltözésével került Szegedre. Utóbbi lehetőséget alátámaszt(hat)ja, hogy az összeállító Kotzebue után írt darabja Kolozsvárott jelent meg – és például nem Debrecenben vagy Sárospatakon –, vagyis lehetett valami ismeretsége, személyes kapcsolata a városhoz. Megerősíti e feltevést az a tény is, hogy a források között túlreprezentált Döbrentei Gábor Erdélyi Múzeum című lapja. További útja jelenlegi őrzési helyéig bizonytalan.

A füzet szövegeinek másolójáról a címoldal ad némi tájékoztatást:

NÉMÉLY, / EGYVELGES, DOL / GOK. MELYE= / KET OSZVE GYűj /
tögetet Dudok Pál / 1826^{ik} es 7.^{ik} Estendöben / Juvant Deo.

Helymegjelölés nincs, csak a cím alatti díszítőelemben ismétli meg a gyűjtemény készítője kisebb betűkkel a saját nevét és az 1826-os évszámot. Mivel azonban a

* A szerző az ELTE BTK Toldy Ferenc Könyvtárának vezetője.

1 A jelenlegi nevén Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet könyvtára 2002-ben vette fel Toldy Ferenc nevét. A gyűjtemény digitalizálva elérhető a honlapon, <http://toldyferenc.elte.hu/nyitolap.html>, a *Kincseink* menüpont alatt.

2 Jelzete: 46 648.

3 Utóbbi látható még a 49. és a 84. lapon, valamint a tartalomjegyzék végén is.

versek között több is a miskolci avasi templom gyülekezetéhez, annak egy-egy kiemelt alkalmához kapcsolódik, ahogy a megjegyzésekből ez kiderül, Dudok Pál kollekciónak minden további nélkül Miskolchoz, az észak-magyarországi reformátussághoz lehet kötni. A tartalomjegyzék végén az 1828-as évszám látható, a gyűjtés/másolás tehát a címben feltüntetett idővel szemben három évre terjedt, amit például a *Csuda esztendő 1828* című vers is bizonyít. A füzetben vegyesen találhatók verses és prózai művek, epigrammák és mesék, sírversek és köszöntők, időmértékes és hangsúlyos versek. A magyar nyelvű tételek között egy két-nyelvű, s két teljes egészében latin nyelvű vers is olvasható. Dudok Pál szórakoztató válogatást állított össze. Jelen van egy-egy alkotással Csokonai Vitéz Mihály és Kazinczy Ferenc, mellettük ma már elfeledett szerzők, s olyan névtelen vagy helyi alkotók, akik legfeljebb a közköltészet határain belül értékelhetők.

Az összeállítóról, aki egyben másoló is

Szinnyei József életrajzgyűjteménye szerint Dudok Pál ügyvéd, költő és író 1811 körül született, és 1853. február 1-jén halt meg Miskolcon. Fennmaradt halotti jelentése,⁴ amelyet az apa, Dudok József nyomtattatott ki. Eszerint fia életének 42. évében hunyt el – vagyis a születési évszám pontosan 1811 – epeláz- és tüdőlobban, s február harmadikán temették el Miskolcon, az avasi református temetőben. Szinnyei szerint az 1830-as években Sárospatakon tanult, gyűjteményét tehát ezen időszak előtt állította össze, amennyiben a címdalol olvasható évszám helyes, 15 és 16 (17) éves korában. Ez könnyen lehetséges, hiszen 1832-ben, 21 éves korában már megjelent nyomtatásban Kotzebue-fordítása,⁵ amelyet 1836. április 12-én adtak elő Budán. E kötet címe azon a néhány helyen, ahogy egyáltalán szó van róla, hibásan olvasható. Átültette még a fenti szerző másik darabját is *A rumelsburgi kísértet, vagy a veres köpönyeges* címmel, s ezt 1835 és 1837 között több alkalommal előadták Debrecenben. Emellett versei jelentek meg, és színi bírálatokat is írt. Ezeket az adatokat ismétli meg a Schöpflin Aladár által szerkesztett *Magyar színművészeti lexikon* is. A szerző/másoló neve más modern kézikönyvben nem található, Stoll Béla alapvető bibliográfiája, valamint az eddig elkészült közköltészeti kötetek sem tartalmazzak róla, vele kapcsolatban semmit.⁶

4 Lelőhely: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, lásd: <http://bazleveltar.hu/request.php?download.3141>

5 August von KOTZEBUE, *A boszszúló lelkiesméret: szomorú játék 4 felvonásban*, – – után DUDOK Pál, Kolo'sváratt, Burián Pál, 1832. A kötet digitalizálva olvasható a GoogleBooks szolgáltatásában.

6 *A magyar kéziratok énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája, 1542–1840*, összeáll. STOLL Béla, 2., jav., bőv. kiad., Bp., Balassi, 2002 (a továbbiakban: STOLL 2002).

Egy igaz magyar kesergése 1825.

Hunnia törje felett veszedelmes fellegel állok.
 Smár vég romlását bizonyító menkövi kalmak.
 Mellyek az Etna, is Vezűv Ciclopsai által az Éris
 Védje alatt, safsától küldötnek Jupiterből.
 Nezd Magyar! im e Sas pereszt veszedelmet szer által
 Lesz eddig fénylett, is őseid veretel az érdem,
 Tag mezeleyen szerzett, s veled is kör homny: szabadság
 Körme körött fénylő menyőstől, örve képerve.
 Ser magyar! es kérjünk segedelmet az eddig
 Szent ottalmában tartott magarok Urától;
 Hogy számontra koholt veszedelmest menyőivis, ande
 Akinek a végig mindegy hívei veltünk,
 Hivsejünk berében most karunkra igyelesek,
 Korr számdela miatt, lútként fordítsa nyakába.
 Hadesmérje meg a Magyarok Istene karja,
 Süjja nehez vottat; is mikor érzi végye arába.
 Hogy kell egy mindegy hív vott népet komorolni
 Hogy ha az álnokság ki nem ürte az emberi érzést
 Még végkép, az örök hatalomtól jóról teremlett,
 Emberi szívvelből; - Oh, kerünk légy figyelemmel;
 Mit mond ön szived? s mit dicél beűed az a leg
 Jobb Biro? ki ha élse, mindegy furdalya betöltöt
 Fél hitedet hűsegtelenül megrontani kéte vott
 Szivedet. Ah nem félse! hogy azon sol millió könyvet
 Mellyeket vitatlan szemcinkből főve befagy ki
 Kette töbzút fog az Eg me g alla ni egykor. —

A kézirat leírása

A kéziratos füzet 84 kézzel számozott oldalból és háromlapnyi számozatlan tartalomból (*Mutató Tábla*) áll. Borítótáblája, kötése (ha volt egyáltalán) hiányzik, a lapokat a gerinc négy helyén megerősített könyvzsineg fogja össze. A címlap hátoldala üres – itt vannak a könyvtári bélyegzők –, ahogy a tartalom utolsó oldalán is csak öt sor látható. A kézírás jól olvasható, tisztázat, alig tartalmaz apró javítást, eredménye láthatóan reprezentatív céllal jött létre. Az egyes lapok néhol enyhén számfülesek, az. 51–52. alul szakadt, a 65–66. alsó sarka hiányzik, a 79. laptól alul papírhiány (egérrágás?) látszik, mindez azonban nem zavarja az olvasást. Jelenlegi állapotában csonka, a 7–10. oldalak hiányoznak, de az ezeken olvasható versek a tartalomjegyzék alapján ismertek.

A füzet egészében több kéz írása különböztethető meg külalak, helyesírás és tintahasználat alapján. Jól mutatja ezt például a 42. lapon olvasható hosszabb és rövidebb vers írásképe. Az ma már kideríthetetlen, hogy valóban több személyről volt-e szó, vagy csak eltérő idejű feljegyzésről. A talán valamilyen alkalomra összeállított gyűjtemény írói/másolói, Dudok Pál – esetleg társai – figyelemmel volt(ak) a külalakra és az olvashatóságra. Előbbi csinos, utóbbi kárt nem szenved. A kiválasztott szemelvényeket egyhasábosan írta le, kivéve a 40–41. oldalakat: az első alján és a második felső részén a *Meghólt feleségem* kezdetű tréfás sirató magyar és latin szövege egymás mellett, kéthasábosan olvasható. A címek általában aláhúzással vannak kiemelve, akárcsak egy-két, a lejegyző által fontosnak érzett sor. Az első verscímben aposztróf szerepel, de általában ennek az írásjelnek a kitétele, valamint a főnevek nagybetűs kezdete, egyes szavak ékezdése, a mássalhangzók hosszúságának jelölése ingadozó, következtelen. Néhány lap alján vezérszó található, egyébként többszörös tollvonás jelzi a szöveg befejeződését. Az oldalszámok felül láthatók, az utolsó vers a 84. lap alján fejeződik be, alatta betűkkel kiírva: *Vége*. Ezt követi a gyűjtemény tartalomjegyzéke.

A kézirat tartalmi jellemzői

Dudok Pál gyűjteményének legfőbb vonása, hogy a szerzői minőséget illetően három réteg különíthető el benne. Első helyen állnak a névvel és (részben) nemcsak szépirodalmi munkássággal rendelkező, irodalmi alkotásaikban a közköltészet tartalmi és kifejezési rendszerén túli esztétikai értékekkel jellemezhető alkotók: elsősorban Csokonai Vitéz Mihály és Kazinczy Ferenc, mellettük Cserey Farkas, Dessewffy József, Döbrentei Gábor, Péczeli József, Sebestyén Gábor és Teleki Ferenc. Őket követik a helyi, miskolci jelentőségű alkalmi szerzők, feltehetően, talán Dudok Pál korosztályából, róluk azonban a nevükön és

itt olvasható verseiken kívül semmit sem lehet tudni. Közéjük tartozik maga a gyűjteményszerkesztő/-másoló, rajta kívül Deák Zsigmond és Szatmári Sámuel. Egy szerzőt csupán P. C. monogram jelöl, ő írta a Teleki József halálára szóló sírverset. A harmadik réteg – bár feltételezni lehet, hogy a névtelen versek szerzői között a második csoportba soroltak közül is található egy-kettő – a tulajdonképpeni közköltészet: szerző nélküli, valamilyen alkalomra vagy témára készült munkák, amelyek részleges furcsaságát az adja, hogy csak kisebb hányadukban fordulnak elő más gyűjteményekben, nagyobb részük – mai ismereteink szerint – itt jelenik meg először – és utoljára.

Az országos hírű szerzők mind az összeállítót megelőző generáció tagjai. Először kell említeni Csokonai Vitéz Mihályt (1773–1805) és Kazinczy Ferencet (1759–1831). Jelenlétük némi ellentmondást hordoz: míg Csokonai versei, verseinek variánsai előfordulnak közköltészeti gyűjteményekben, inspirációs forrásul is szolgálnak, Kazinczy munkái közül legfeljebb néhány dalszerű vers (*Fut az élet...*, *Fekete szemű szép hölgyecske* stb.) és néhány epigramma található meg a Dudok Páléhoz hasonló munkákban. Az utókor számára a náluk sokkal ismeretlenebbek között a legidősebb Péczeli József (1750–1792) református lelkész, műfordító, költő, akinek két meséje került a gyűjteménybe. Dessewffy József (1771–1843) a művelt nemesi politikusok közé tartozott, aki élete során gyakorolta magát a szépirodalomban is.⁷ Itteni verse az Erdélyi Muzéumban jelent meg. Cserey Ferenc (1773–1842) katona, elszegényedett erdélyi nemes, művelt, irodalompártoló, e gyűjteményben csonka verssel szerepel, ugyancsak az Erdélyi Muzéumban olvasható. Döbrentei Gábor (1785–1851) 1813-ban alapította az előbb említett folyóiratot, amely – mint látszik – több szemelvény forrásaként szolgált. Pataky (Pataki) Mózes (1784–1815), akinek halálára Döbrentei verset írt, ifjabb Wesselényi Miklós (1796–1850) nevelője volt; a szerző érintettségét feltehetően az adta, hogy az elhunytat ő követte ebben a tisztségben. Az előd levelezett Kazinczyval, 1814-ben az Erdélyi Muzéumban a római költészetéről jelentetett meg tanulmányt. Lefordította Johann Wolfgang Goethe *Egmont* és Friedrich Schiller *Don Carlos* című drámáját, munkái azonban kéziratban maradtak. Döbrentei verse saját lapjában jelent meg, az 1817. évi 7. füzetben. Teleki Ferenc (1785–1831) élete elején a nagy múltú család osztrákokkal rokonszenvező tagja volt, amennyiben a német színtársulat támogatását a magyar elé helyezte; angolul, franciául és olaszul is olvasott. A reformkor kezdetén, Döbrentei hatására éledt fel az érdeklődése a magyarság iránt, ekkor kezdett anyanyelvén verselni. Gyűjteményes kötetét Döbrentei 1834-ben adta ki. Dudok Pál tehát a kézirat összeállításakor csak folyóiratokban megjelent művek közül válogatott, hiszen az említett szerzők még nem rendelkeztek önálló kötetekkel az 1820-as évek első felében.

7 Róla mint költőről: VADERNA GÁBOR, *Élet és irodalom: Az irodalom társadalmi használata gróf Dessewffy József életművében*, Bp., Ráció, 2013 (Ligatura), 191–207.

Sebestyén Gábor (1794–1864) ügyvéd, jogi pályája mellett színműíró éppen a határon van, átvezető szerepet tölt be az irodalomtörténetben még jegyzett, illetve a lokális értékű alkotók között.⁸ Gyűjtötte a veszprémi magyar nótákat, 1823-tól több füzetben jelentette meg azokat. Középszerű színműveket is írt, néhány verse közkézen forgott.

A második csoportot Deák Zsigmond, Dudok Pál és Szatmári Sámuel nevével lehet jelezni. Ők – és részben a névtelenek is – egyértelműen helyi, miskolci szerzők. Ez a tény megjelenik verscímben, és több helyen az avasi templomra való utalásban. A harmadik csoportot pedig a semmiféle egyedi névvel nem azonosítható szerzők munkái alkotják.

A szerzők azonosítása és anonimitása mellett a gyűjtemény elő- és keletkezési ideje is összeállítható. A nyomtatásban megjelent művek közül a legkorábbi Péczeli József: 1788. Az Erdélyi Muzéumban megjelent tételek mind a kezdő dátum előttiek, hiszen a lap 1814 és 1818 között jelent meg. Még a címben jelzett dátum előtt keletkezett Döbrentei Gábor verse (1815. január 25.), illetve a Teleki József halálára írt vers (1817). 1825-ből való az *Újlesztendei versezet*, a Zsuzsanna- és Mihály-napi köszöntő, valamint az *Egy igaz magyar kesergése*. 1826. május 14-ei dátumot visel egy májusköszöntő vers, nem sokkal későbbi pedig az iskolai év végére írott költemény. Az 1827-es évet egy József-napi köszöntő, a második majálisi vers képviseli. Végül, ismét a címlapon jelzett időhatáron kívüli az 1828-as *Csuda esztendő*.

A kézirat tartalomjegyzéke és az egyes versek azonosítási kísérlete

[BÁNYAI Márton / BERCZKI Márton / KIS Áron], *A' Szalmás Űveg*; „Galambom szalmás űvegem!” (1–4)

A vers Csokonai *Szerелеmdal...*-ának parafrázisa; szerzőségéről már az egykorú lejegyzők véleménye is megoszlott.⁹ Bányai Márton STOLL 2002 névmutatója szerint egyműves szerző, Bereczki Márton és Kis Áron ellenben több gyűjteményben szerepel egy-egy művel.

[DÖBRENTÉI GÁBOR], *A' Törvény kiszolgáltatójához*, „Tekints a világnak zajgó tengerébe” (4–6)

A vers szövege csonka, (hiányzik az utolsó 4 sor). Döbrentei Gábor verse (1810), amely az Erdélyi Muzéumban jelent meg azonos címmel (1815, 3. füzet, 171–173).

8 Életművének néhány közköltészeti tanulságát lásd VADERNA Gábor tanulmányában, kötetünkben.

9 Lásd STOLL 2002, 704. sz., 134–7, szerzője itt Kis Áron; *Uo.*, 720. sz., I. 79–80, szerzője itt Bányai Márton; *Uo.*, 721. sz., 106 szerzője itt Bereczki Márton; *Uo.*, 723. sz., 67, szerző nélkül; *Uo.*, 1265. sz., 27a–b, szerző nélkül; *Uo.*, 1269. sz., szerző nélkül, címe itt: *A' Szalmás üvegcséhez*; *Uo.*, 1281. sz., 6–7, szerző nélkül.

CSEREY Farkas, *A Halálról* (7–10)

A vers eleje hiányzik, a szerző neve a vers végén, címe a tartalomjegyzékben olvasható. Megjelent az Erdélyi Muzéum 1815. évi 4. füzetében.

[KAZINCZY Ferenc], *Epigramma*. – *Az Özvegy*; „Elmaradás te vagy a keserü. Ah! együt/halni” (12)

A szerző neve nincs feltüntetve, a cím a tartalomjegyzékben: *Az Özvegyhez*. Szerzői címe: *Az özvegy*. Az epigrammát Kazinczy Ferenc küldte Kis Jánosnak, 1813. február 9-én, Széphalmon írt levelében, ezekkel a sorokkal: „Gróf Was Sámuelné nevében és kívánságára, hogy férje sírkövére, vagy máshová, péld[ának]. ok[áért]. kertben metszettesék.” Megjelent először az Erdélyi Muzéum 1815. évi 4. füzetében. Közköltészeti jellegű variáció a harmadik sor végén olvasható csonka mondat, amely az eredetiben: „Így lön ezentúl”, míg a Dudok-féle gyűjteményben: „Így leve ezentúl”.

A Kétféle Nagyságok, „Az Emberi nagyság kettő ide alatt” (13–14)

R. monogramú szerző fordítása németből. Az Erdélyi Muzéum 4. füzetében, 1815-ben jelent meg (30–31).

DÖBRENTAI Gábor, *Pataky halála január 25 di 1815.*, „Setét nekem most, ’s dísztelen a világ” (14–17)

A szerző neve a vers befejezése után olvasható, címe a tartalomban: *Pataky halálára írott vers*. Megjelent az Erdélyi Muzéum 1817. évi 7. füzetében.

DEÁK Zsigmond, *Epigrammák – Egy végetlen beszédü papra; Sextushoz*, „El-szorván polyvád, szükséges mondanod Ament”; *Mártiálból*, „Sexte, adós nem vagy meg valam, Sexte adós nem”; *Egy művész által epitetet templomra*, „Zeüsz ezután oda hadja egét ’s ide teszi le szelét”; *Homér*, „Múltak idők, s múlnak, de Homer Sz. Lantja öröké”; *Az igazság képe itelő székben*, „Mért álsz oly szomorún it oh menyszülte igazság?”; *A Gyermekek költsönben*, „O! boldog tsetsemő! Most kis bölcsődbenis eltérsz” (17–18)

Hat klasszicista epigramma, az egyik Martialis-fordításként, -parafrazisként jelölve. A szerző neve az utolsó után olvasható. Deák Zsigmond feltehetően helyi, miskolci, Miskolc vonzású alkotó volt, epigrammái talán itt „jelentek meg” először. Nevét kézikönyvek nem tartalmazzák.

DESSEWFFY József, *Az Ember szeretőnek imádsága a naphoz*, „Csilagok s egek királya” (18–23)

A szerző neve a vers végén olvasható, megjelent az Erdélyi Muzéum 1817. évi 8. füzetében.

TELEKI Ferenc, Sz. *Dávid éneke a' Sorsról*, „Lelkem! Élted mézt töltéd-el” (23–25)
A szerző neve a harmadik vers végén olvasható. Megjelent az Erdélyi Muzéum 1818. évi 10. füzetében. E vers a forrásban és e gyűjteményben is fordításként van feltüntetve: „Zsidó nyelvből. Euphratnak Saul nevű szomorújátékából”.

TELEKI Ferenc, *Magánosság*, „Magánosság, kiről hiszik” (25–26)
A szerző neve a harmadik vers végén olvasható. Megjelent az Erdélyi Muzéum 1818. évi 10. füzetében.

TELEKI Ferenc, *Barátság és Szeretet*, „Szeretet, s barátságot” (26–27)
A szerző neve e vers végén olvasható. Megjelent az Erdélyi Muzéum 1818. évi 10. füzetében.

[PÉCZELI József], *Mesék 1. Patkány, Béka 's Gém.*, „A ki az együgyűt hálóba keriti”;
2. *Mese. Kígyó – Reszelő*, „Egy éh kígyó bé ment egy kováts műhelybe” (27–30)
A szerző neve a két mese után hiányzik. Az első mese címe a tartalomjegyzékben: *A patkány és a béka*, a másodiké: *A kígyó és a reszelő*. Mindkettő forrása: PÉCZELI József *Haszonnal mulattató mesék, mellyeket rész-szerint Ésoptusból vett, rész-szerint maga tsinált, s az olvasásban gyönyörködő iffjaknak kedvéért könnyen érthető versekbe foglalt* –. Győr, Streibig József, 1788, LIV. és XLIX. sz.

Felséges királyunk születése napján mondatott Énekek, „A Háládatosság hűség” (30–31); *Könyörgés előtt*, „Isten! királyok királlyá”, nótajelzés: *A Gonosztévőknek dolgán* (31–32); *Könyörgés után*, „A tiszta Öröm tűzétől”, nótajelzés: *Zaphir színbe fel öltözve* (32–33)

Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza. A három vers I. Ferenc (1768–1835) születésnapjára készült, ami február 12-e volt. Az év – a kézirat elkészültének idején belül – bizonytalan. Az énekek a miskolci avasi templomban hangzottak el, ahogy ez a második ének után olvasható. A nótajelzés helyét az első versnél a lejegyző üresen hagyta, a másodiknál

SZATHMÁRI Sámuel, *Újlesztendei versezetek, 1825. Miskolc*, „Ha az ambrósiába fúlt” (33–34)

A szerző neve a vers elején kiírva, végén monogramszerűen olvasható. Ennél többet nem lehet tudni róla; talán azonos azzal a Szathmári Sámuellel, aki a közeli Szalóc református lelkészeként szolgált 1830–1831-ben, s itt hunyt el.¹⁰
A címbeli többes szám ellenére e munkája egy versből áll.

10 *A Tiszáninnen Református Egyházkerület lelkészei: A kezdetektől a Millenniumig (Adattár)*, szerk. UGRAI János, Sárospatak–Tiszaújváros, 2005 (<http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/tizsaninnen.pdf>), 151. Korábbi névrokona, Szathmáry Sámuel már 1814-ben elhunyt.

SZATMÁRI Sámuel, *Susanna Napjára*. 1825, „S milyen a' hóld pályája” (35)
A szerző neve a vers végén monogramszerűen olvasható.

DUDOK Pál, *Jósef napjára*. 1827, „Fere gondok – és búk, az öröm derúlyón” (35–36)

A kötet összeállítójának neve a vers végén monogramszerűen olvasható: „Az író D. P. 1827”

DUDOK Pál, *Mihály Napjára*. 1825, „Oh! kedves Apolló kérlek” (37)

A kötet összeállítójának neve a vers végén monogramszerűen olvasható.

P. C., *Néhai Gróf Szeki. Teleki Jósef sir kövére*, „Sok kő tisztelet porokat” (38)

A monogram mögé rejtőző szerző neve ismeretlen, a vers forrása: *Néhai r[ómai]. sz[ent]. birodalom-béli gróf méltóságos széki Teleki Jósef úr sírhalma*. Pest, Trattner János Tamás, 1819, 261. A szerzőt a kézirat így jelöli: „Irta sirva egy Polgár P. C.”, a vers végén a datálás: „MVásárhellyen 1817-be Ap 19-én”.

Egy igaz magyar kesergese 1825, „Hunnia térje felett veszedelmes fellegek állnak” (39–40)

Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza.

Egy valaki, meg holt Feleségét így siratta, „Meg holt Feleségem, Satis tarde quidem” (40–41)

Magyar–latin szövegű paródia, STOLL tizennégy előfordulását regisztrálja, az RMKT XVIII/4,¹¹ 150. szövegcsaládjaként negyvenkettőt, ebből hat változatot közöl. E gyűjteményben eddig ismeretlen változata olvasható, az 1820-as években megszokott 7 strófás altípusból.

A Magyar Examentre mondatott Enekek. Az 1826/7.iki Oskolai Esztendő végével. Bemenőre, „Szent Isten kinek szavára”, nótajelzés: *Úr Isten kész* (41), *Ki jövőre*, „Rebegő nyelvünknek háláját emellyük fel az Egek Szent Urához”, nótajelzés: *Le megy a nap rósás* (42)

A két ének szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza. Az 1826/7-es iskolai esztendő végén – feltehetően Miskolcon – hangzottak el, ahogy a cím alatt olvasható.

[*Cím nélkül*], „Mit emészt magába a' Hás, [!] és mit eszen” (42)

Négysoros gúnyvers, szerzője ismeretlen

11 *Közköltészet 1: Mulattatók*, s. a. r. KÜLLŐS Imola, munkatárs Csörsz Rumen István, Bp., Balassi, 2000 (Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század, 4; a továbbiakban: RMKT XVIII/4).

A majáliskor mondatott Nóta 1827, „Músa! Május itt van már” (43–44)
Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza. A nótajelzés helyét Dudok Pál üresen hagyta.

Deák Examenre mondatott Ének 1827, „Ut navis dubio mari comissa”, nótajelzés: *Pompas est hajnal* (44–45)
Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza. Latin nyelvű.

Post Examen, „Magnum erat olim viatorem olympiae proclamavi”, nótajelzés: *A csendesén jadszodozo* (45)
A kétstrófás latin ének szerzője ismeretlen.

[KÁRMÁN József?], *Egy ortzájat festő Asszonyról*, „Ifjúnak láttzol de nem tagadhatod” (45)
Kétsoros epigramma, a szerzőt a kézirat nem jelöli. Címe a tartalomjegyzékből hiányzik. Eredetileg egy Kleist-fordítás, amely az Uránia I. kötetében (1794) jelent meg K.n betűjellel, amely jó eséllyel Kármán Józsefet rejti.¹²

Epithapium, „Hic jacet in tumulo aegregius ile Nanási” (46)
Latin nyelvű tréfás epigramma, szerzője ismeretlen.

Angyalbandi sírverse, „Nagy hir, nagy név hever itt a Föld porába” (46)
Szerzője ismeretlen, forrása talán egy ponyva, bár az általunk ismert Angyal Bandi-dalfüzérekben nem szerepel.

Egy Légyről mély a Gyertya lángjánál el égett, „Te vagy valóságos kepe az ollyannak” (46)
Epigramma, szerzője ismeretlen.

Mariskához, „Felti Mariska Urát, 's ha szemét más nőre szögezni” (46)
Epigramma, szerzője ismeretlen.

[*Az orákulumok jövődölésének megszűnése 1827*], „Légy bátor a Földnek hatalmas királya” (47–48)
Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza. A cím csak a tartalomjegyzékben olvasható; a 46. lap alján egy talán címként is felfogható latin szentencia: *Nihil ab omni parte beatum*. A vers után, a 48. lap alján statisztikai feljegyzés: „1827ik Esztendőbenn születtek 363 meghóltak 418 Parosodtak 93.”

12 Bővebben: SZILÁGYI Márton, *Kármán József és Pajor Gáspár Urániája*, Debrecen, 1998 (Csokonai Könyvtár, 16), 139–140, 261.

Sir irás, „Mi vagy most te én is valaha az voltam” (49)
Szerzője ismeretlen.

Egy kutyának Sir írása, „Boldog valék élttem kedvem szerint eltelt” (49)
Szerzője ismeretlen.

Majálisra mondatott Nóta, „Musa fordully erre tsára”, nótajelzés: *Draga kin[csem]* (49–50)

Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza. Dátum a cím alatt: 1826. május 14. A nótajelzés Csokonai *Szelemdal...*-ára utal, vendégsorként viszont a *Szegény Zsuzsi...* (közköltési eredetű) kezdősora is beépül a versbe.

A Rubin, „De bóldog Barátom s gazdag ezerekkel” (51–53)
Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza.

Az Űrfi és a Szakáttsa, „Hat vendéget várok mára votsorára” (54)
Tréfás epigramma, szerzője ismeretlen.

Anekdotta (54)
Próza; szerzője, forrása ismeretlen.

Egy részegnek koporsó-verse, „Vándor ki e sirhalomhoz” (54)
Gödör Lajos verse, eredeti címe: *Egy részeg sírköve* (Szép-literatúrai ajándék, 1821, I. félesztendő, 192).

A narancs. Mese, „Egy Leány narancsot kapott ajándékban” (54–55)
Alcíme szerint mese, szerzője ismeretlen.

Az éretlen szilva. Mese, „Kertembenn a' szép fák között” (55–57)
Alcíme szerint mese, szerzője ismeretlen.

[CSOKONAI VITÉZ Mihály], *Új Esztendei Gondolatok*, „Oh idő futos idő” (57–60)
Csokonai verséből csak az első 18 strófát másolja le, a Lillához szóló folytatást nem. A szerzőt sem a vers végén, sem a tartalomjegyzékben nem jelöli. Talán nem is volt vele tisztában, hiszen mintha nem értené a névutalást az itteni záró sorban, így elrontja a szótagszámot: „ÚTAS! ITT FEKSZIK VITÉZ.” helyett: „Útas itt fekszik egy vitéz”.

Rózsai, „Hogy hogy lyánka tsak magadba” (60–63)
Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza.

Senki Pálnak tanúlt mestersége (63–64)

Szerzője ismeretlen, forrása egy közismert ponyva: *Senki Pálnak felszabaduló és nevezetes tanúlt mestersége*. [Hely, év, nyomda nélkül, 1802 után, pl. OSZK 820.786], [3]–[5], ez a sorozat 2. szövege. Senki Pál a szájhagyomány és a nyomtatott közköltészet ismert alakja, vérbő, mosdatlan beszédű, cenzúrázatlan versek szerzője.

Anekdoták (64–70)

Tizenöt különböző történet. Forrásuk, szerzőjük ismeretlen; talán kalendáriumi vagy folyóirat-másolatok.

SEBESTYÉN GÁBOR *A Háború, „Harsog minden fül dobokon” (70–77)*

A vers másutt is előfordul a kéziratos hagyományban: STOLL 2002, 648. sz., I. 19b; 1287. sz., 106.

Csuda Esztendő. 1828., „Midőnn már az Ó Esztendő” (77–79)

Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza.

Anekdota a cigányról (80)

Próza. Címe csak a tartalomjegyzékben szerepel, szerzője ismeretlen.

Rege, „Egy Barát egy Tolvajt utolsó óráján” (80)

Szerzője ismeretlen, STOLL 2002 nem tartalmazza.

Anekdota (80–81.)

Szerzője, forrása ismeretlen.

Enyelgés, „Van egy Hives, hegyes, völgyes Vává város” (81–83)

XVIII. század közepi eredetű „félrehallós” csúfoló a rossz nyelvekről, 11 strófányi terjedelemben. Bővebben: RMKT XVIII/4, 112. sz.

[CSOKONAI VITÉZ Mihály], *Az Estvéhez, „Csendes Estve! légy Tanúja” (83–84)*

A szerző neve hiányzik, ahogy a két utolsó versszak is.

Néhány mutatvány az eddig ismeretlen, szerzővel azonosítható, illetve szerző nélküli versekből

Dudok Pál
József napjára 1827

Fere gondok – és bűk, az öröm derűlyön
Ortzámon, mikor illy sz. kötelességet
Véghez viszek, – ’s a’ jó Apolló repűllyön
Hozzam – s fejeze ki titkom, mely bent éget.
Buzog szivem, s ezen á Szent jeles napon
    Akar egy forása fakadni mélyből a
Szives kívánások egy mást toló habon-
    ként őmlenek; mivel napod meg újula.
Ély-ély trutzoly a’ mord Halál hatalmán
    Mig a te magzatid szárnyad alatt léznek
De még azontúl is ély eztet monhatvan:
    „Örömel halok meg mert bódogok léznek
Mig pedig eföldi sárházát éltednek
    a szurmos időnek keze bé nem dönti
Légy bódog, mig meg nem ál útya verednek
    ’S Lelked a’ menyei birót nem köszönti
Az őregség rántza homlokodon verjen,
    Sátort magának, de a’ vigság ne hagyjon
Nyugtot a bús gondnak, hogy benne heverjen.
És birj egességgel mély leg drágabb vagyon.
Éllyel számos időt ’s nevellyed magzatid
    a Jó Erköttsőkben, mellyek az egekbe
Emelik az embert. – Im magyarázatit
    Szivemnek kiöntém vegyed kegyelmedbe.
    Az iró D. P. 1827 (35–36)

Mihály Napjára 1825

Oh! kedves Apolló kérlek
    Boldogits szandekomba
Amig benne véget erek
    Mert a’ vagyon célomba:
Hogy a nagy Atyám nevére
    Cziterám pendithessem

És az ő tiszteletére
Verseim így kezdhesem:
„Nagy Ember! A Törsők attyja
Életed légyen az ég
Kellemed szívem meg hattya
Kövessen hát a jó vég.
Phoebus a menyei doktor
Egészségednek védje
Legyen, 's az Öregségi kor
Tanátsidnak segédje.
Az író D. P. 1825. (34)

Csuda esztendő 1828

Midőnn már az Ó Esztendő
Kezdett vala eltűnni
'S a' rája következendő
Házainkba bejőnni
Egy jó Angyal jött szobámba
Öltöztetett bé ruhámba
Intett menni, s feláltam
És utánna sétáltam.

Halgatva ment, én se szóltam,
Szemem rá függesztettem,
Hogy menybe visz azt gondoltam
Azért ugyan siettem.
De nem úgy lett. Sok vizeken
Nagy Erdőkön, nagy hegyeken
És völgyekenn által mentünk
'S egy barlangbann pihentünk.

A Barlangnak hatrúlyábann
Piross szőnyeg függ vala,
S Fel húzá ezt hamarjábann
Az Istennek anygala
Kristály tükőr úgy villogott
A Fő Angyal ebből szokott
Jövendőket mondani
Halandót tanítani.

Mosolyogva rám tekintett
Hogy nezzek a' tükrebe
Közeléb magához intett;
És én mentem elébe.
Benne láttam ez Esztendő't,
A mostan reánk jóvendőt;
Illy Esztendő nem volt még
Hála érte, kegyes Ég.

A szántó föld kész kenyeret
Termelt és kalászakat;
Dolog nem lőn fel tenyeres
Nem láttam agságokat.
A Petsenyék úgy repdestek
Hogy önként a' szájba estek
Bor folyott a Dunába
Pályinka a Tiszába.

A Földből kő Házak nőttek
Zsellér Ember egy sem volt;
A Ruhák magoktól jöttek
Eggy Ember sem gyalogolt,
Arany esett a Jég helyett,
Minden kővets ezüsté lett,
A Muzsika jól zengett
'S Tántz alatt a Föld rengett.

A szép Angyal így szól végre
„Jó esztendő ugy é hát?”
Én Intettem és az Egre
Küldtem szivem haláját.
S amint nagyon fohászkodtam
Szép álmomból felotsodtam,
Mert csak álom látás volt
Amit tollam itt rajzolt. (77–79)

Egyvalaki, megholt feleségét így siratta

Megholt feleségem, Oda reménységem,	Satis tarde quidem, Debuisset pridem,
Be jó gazdasszony volt, A bort nem szerette,	Cuncta dissipavit, Csak semper potavit.
Bárcsak visszajönne, Bőjtölnék érette,	Quod Deus avertat, Ut ibi maneat
Bezzeg megbecsülném, Csókokkal illetném,	Crinium tractibus Per dorsum fustibus.
Ó, szomorú halál Mért vetted el tőlem?	Cur sero venisti Sed bene fecisti.
A templomba megyek, Imádkozom érte,	Adibo popinam Moerorem deponam
Már mit cselekedjem? Magam felakasztom.	Queram meliorem Ducam pulchriorem.